

Vzpomínka na Attingham Park

Olga PUJMANOVÁ STRETTI

Byla jsem požádána, abych sepsala svou vzpomínku na Attingham Park. Je to úděl pamětníků, kteří stáli u zrodu něčeho a dnes mohou mít – tak jako já – tichou radost, že to, co tenkrát začalo, přes různé peripetie našich životů přetrvalo až do dnešních dnů.

První pobyt v Attinghamu souvisí s počátkem mé práce v Národní galerii, kam jsem nastoupila v listopadu 1960. Byl to zvláštní rok tzv. destalinizace, kdy se vracely domů tisíce amnestovaných politických vězňů, a současně těm, kteří od 50. let prožívali své „vězení na svobodě“, najednou svítla naděje, že se konečně budou moci uplatnit ve svém oboru. Takový byl vlastně i můj případ. Po ukončení vysokoškolských studií jsem několik let pracovala jako dělnice. Znalost cizích jazyků tenkrát nebyla pokládána za výhodu – ovšem s výjimkou ruštiny. A právě díky svým chartrným znalostem povinné ruštiny jsem byla přijata do Národní galerie jako průvodce. V naší vlasti začínalo sice po době temna a teroru trochu svítat, vycestovat za hranice bylo však pro mne i tehdy z politických důvodů téměř vyloučené. Když jsem se v červenci 1965 ocitla na lodi směřující k bílým útesům doverským, považovala jsem to za zázrak, o němž se přičinili George Trevelyan a Helen Lowenthal, kteří umožnili mou účast na letní škole anglického umění (Fourteenth Annual National Trust Summer School in Attingham Park, Shrewsbury, 2.–24. 7. 1965). Oba, jmenovitě Helen Lowenthal, vynaložili neuvěřitelné úsilí, abych se do Anglie dostala. Nejenže zajistili můj pobyt po finanční stránce – nemohla jsem vyvézt ani korunu –, ale museli mi poslat pozvání nepostradatelné k povolení výjezdu z ČSSR. Na správné formulaci pozvání tehdy velmi záleželo. S dojetím vzpomínám, kolikrát je Helen – vždy ochotně a s pochopením – přepisovala, než se jí podařilo vyhovět vrtošivým podmínkám naší byrokracie. Jak k tomu všemu došlo? Kde a kdy jsme se poprvé setkaly?

Helen Lowenthal přijela do Prahy se skupinou zájemců o pražskou barokní architekturu 30. srpna 1963. Naše setkání provázely epizody, kterými ráda bavívala společnost. Cesta za železnu oponu byla pokládána právem za osídlné dobrodružství. Helen Lowenthal, působící ve Victoria Albert Museum, se proto chtěla zaštitit zdejšími kolegy a obrátila se s prosbou o asistenci na katedru dě-

jin umění, jmenovitě na prof. Jana Květa. Ten však byl po infarktu v nemocnici a nestandardním úkolem pověřil mne. Uvítala jsem to jako zpestření průvodcovské činnosti a vzácný, mnou tolik postrádaný kontakt se světem. Radost z očekávání na letišti mě však brzo přešla. Letadlo mělo nehorázně zpoždění. Průvodkyně Čedoku a šofér autokaru se nechali slyšet, že na prohlídku kostelů, které jsme měli navštívit cestou do hotelu, musíme zapomenout – k večeru prý už mají jiné rito. Konečně letadlo přistálo. K mému úžasu z něho nevystoupili očekávaní studenti, ale vrstevníci mých rodičů a prarodičů, obvykle o holi. Krásná Helen Lowenthal v červeném širáku s vlající růžovou mašlí mě objala a tiše tlumočila pozdrav Karla Justa, mého někdejšího kolegy z prvního semestru, který po únoru 1948 emigroval do Londýna a oslňoval tam společenské kruhy svou znalostí barokní architektury. To on anglické skupině připravil program, o němž jsme tu, když ho H. Lowenthal poslala prof. Květovi, všichni shodně předpokládali, že ho musel sestavit Čech. Angličtí hosté tu sice byli, jejich zavazadla však kdesi uvízla, i nosiči chyběli. Helen Lowenthal si dala předvolat ředitele letiště a požádala ho, aby laskavě zařídil vystěhování kufrů z letadla, zorganizovala štafetu fyzicky zdatnějších „studentů“ a hromada elegantních tašek a kufříků se záhy ocitla v ošuntělém autobuse nazývaném autokar. „Exempla trahunt.“ I šofér, do té doby nevrlý, nosil kufry, brblaje při tom: „To to ten národ tatíčka Masaryka dopracoval!“ Od té doby se stal mým spojencem. Ochotně se vzdal svého večerního melouchu a absolvoval s námi návštěvy kostelů Panny Marie na Bílé hoře i sv. Markéty v Břevnově. Tam jsem se se skupinou rozloučila. Její ubytování měla na starosti pracovnice Čedoku. Hotel Moravia na Tylově náměstí, kdysi – a nyní už znovu – hotel Beránek, nepatřil tehdy k těm několika pražským ubikacím pro zahraniční turisty – to jsem věděla. Zchátralý stav pensionu a jeho naprostou nevhodnost pro anglické „studenty“ mně však doma vylíčil teprve můj manžel, který penzion znal, protože pracoval nedaleko. Zavolala jsem proto Helen, je-li vše v pořádku a nepotřebuje-li pomoc. Na její úzkostnou odpověď „Olga, darling, could you kindly come“ jsme se tam hned oba vydali. Dosud, kdykoliv se ocitnu na Tylově náměstí, vybavuje se mi s ostrou pronikavostí „zahulený“ výčep suplující zároveň recepci.

1

2

3

Všechny fotografie pocházejí z archivu Olgy Pujmanové. / All photos from archiv of Olga Pujmanová.

Obr. 1. Letní attinghamská škola 1965, dr. Olga Pujmanová byla první účastnicí studií anglických zámeckých sídel z Československa. / Attingham Summer School 1965, dr. Olga Pujmanová was the first Attingham member from the Czechoslovakia.

Obr. 2. Letní attinghamská škola 1965, Olga Pujmanová a Christa Thurman, rozená Mayers, kurátorka textilní sbírky Art Institute v Chicagu. / Attingham Summer School 1965, Olga Pujmanová and Christa Thurman née Mayers, curator of the textiles collection the Art Institute of Chicago.

Obr. 3. Účastníci Letní attinghamské školy, červenec 1965. Helen Lowenthal, zakladatelka školy vpravo nahoře, vedle ní Olga Pujmanová, před ní sir George Trevelyan, zakladatel školy. / Members of the Attingham Summer School, July 1965. Helen Lowenthal the founder of the School in the top right-hand corner, next to her Olga Pujmanová, below Sir George Trevelyan the founder of the School.

4

5

6

7

Obr. 4. Zámek Attingham Park na reprodukcii historické veduty. / Attingham Park Historic Country House. The copy print of historic veduta

Obr. 5. Účastníci Letní attinghamské školy, červenec 1965. / Members of the Attingham Summer School, July 1965.

Obr. 6. Letní attinghamská škola 1965, Olga Pujmanová, Bernie Danzinger z New Yorku a kolegové. / Attingham Summer School 1965, Olga Pujmanová, Bernie Danzinger from New York and colleagues.

Obr. 7. Olga Pujmanová na kresbě attinghamského kolegy Bernie Danzinger z New Yorku z července 1965. / Portrait of Olga Pujmanová by her Attingham colleague Bernie Danzinger from New York, drawing dated to July 1965.

Vesele popíjející našinci se bavili pozorováním semknuté skupiny cizinců posedávajících na svých zavazadlech. Vešli jsme zároveň s policií. Přišla si pro zloděje, který využil neobvyklou situaci, zmocnil se jednoho elegantního kufru a pádil s ním na náměstí. Díky postřehu nejmenované účastnice a hbitosti jejího skautsky vyhlížejícího muže se podařilo vrávorajícího opilce dohnat a přivléci do hotelu. Tam ho do příchodu policie, která na sebe dala dlouho čekat, zavřeli na WC.

Můj podiv, proč dosud nedošlo k ubytování, vysvětlila Helen. Místo jimi objednaných jedna a dvoulužkových pokojů měl hotel pouze pokoje tří- a čtyřlůžkové. Nebylo proto snadné dohodnout, kdo s kým bude pokoj sdílet. Průvodkyně Čedoku prý odešla s vysvětlením, že je večer a už se nedá nic dělat; druhý den že se pokusí o nějaké řešení. Většina „studentů“ u vědomí, že se pořádně nevyspějí, chtěla strávit zbytek večera v nějaké příjemné restauraci. V hotelu Moravia se nevařilo. Ani voda tam nebyla k dostání. Pouze pivo, vodka, slivovice či barevné sodovky. Široko daleko už bylo všude zavřeno. Taxíky se nedaly sehnat, proto můj muž v malém fiátku vozil zájemce do hotelu Palace na večeri a výměnu peněz. A těm, kteří si chtěli ušetřit další dobrodružství, jsme odtamtud přiváželi minerálky. Vraceli jsme se domů pozdě v noci mlčky. Nevěděli jsme, máme-li plakat, nebo se smát. Následujícího rána jsem šla do hotelu se strachem. Naštěstí Helen zářila. Všichni prý tu noc prožili sportovně, komentovala s potěšením disciplinovanost střední třídy Velké Británie. Obávala se prý vlastně pouze reakce oné nejmenované účastnice, na níž jí velmi záleželo. Mimo jiné i proto, že byla sponzorem podobných zájezdů. Spala prý výborně, unavena neobvyklými zážitky, které jí připomínaly mládí strávené v Egyptě: slanníkem a těmi malými broučky. Dvě štěnice připíchla špendlíkem k nočnímu stolku jako předmět doličný. Vylíčila vše svému muži v dlouhatánském telegramu, který jsem na její přání poslala z hlavní pošty. A tak se mi opět nepříjemně připomněla truchlivá oprávněnost slovanu našeho milého šoféra, který mezitím stěhoval Angličany z hotelu Beránek na Václavské náměstí do Ambassadoru a pak je vozil po kostelech za doprovodu Pavla Preisse. Já jsem jim odpoledne ukazovala sbírky Národní galerie ve Šternberském paláci. V pět hodin jsem je odvedla do nedalekého památníku Alfonse Muchy, kam je pozval umělcův syn Jiří. Všichni se těšili na čaj o páté. Ale jaké přišlo zklamání! Marně jsme zvonili, avšak nikdo neotevřel, vítr foukal, pršelo. Nálada se stala opět tísnivou. Zapomněl snad hostitel? Rozuměla mu špatně Helen? Nevím. Dosud však cítím své zděšení a náhlé rozhodnutí zimpo-

vizovat party v Národní galerii. Jako střela jsem letěla zpět do Šternberského paláce, doufajíc, že zastihnu ještě někoho z odborných pracovníků. To se bohužel nestalo. Zachránila mě však sličná Eva Kredbová, sekretářka v Národní galerii, která přislíbila v zastoupení ředitele hosty uvítat. Nepřítomné kunsthistoriky nahradily tři inteligentní a vtipné dámy, které si po nedávném návratu z komunistického kriminálu v galerii přivydělávaly hlídáním obrazů. Někdejší komorník Šternberků, nezapomenutelný živý inventář paláce, s nevtíravou grácií servíroval čaj, a když se posléze objevil i můj manžel s krabicí sušenek, začali mu čajem rozjaření Britové tleskat za příjemnější předchozí noci v hotelu Moravia – Beránek. Byl to opravdu zdařilý a půvabný happening. Helen ho později ráda komentovala jako jednu z prvních nečekaných předzvěstí pražského jara v roce 1968.

Když jsem tři roky předtím v krásný červencový den dorazila do Attingham Parku, netušila jsem, že National Trust Summer School bude tak náročná. A to nejen poznáváním rozličného studijního materiálu, ale také po společenské stránce. Na každém sídle, které jsme navštívili, byla pro nás pohostinným majitelem uspořádána nějaká „party“. Téměř všichni účastníci kurzu pocházeli z USA. Evropa byla zastoupena pouze jedním Norem, Němcem a mnou. Jako jediný reprezentant komunistického bloku jsem tam byla pochopitelně pro všechny exot; jak pro studující, tak pro hostitele, kteří mě obvykle usadili na čestné místo vedle sebe, aby se mohli vypyátat na život za železnou oponou. Helen se z mého problematického „úspěchu“ dětinsky radovala a ujišťovala mě, že díky tomuto zájmu může v příštím roce do Attinghamu pozvat dalšího kandidáta z ČSSR, pokud ho doporučím. Měla jsem jí po návratu co nejdříve oznámit jeho jméno a nacionále, aby mu záhy mohla poslat zvací dopis a aby byl dostatek času na jeho případné přeformulování. Tak došlo i k mé další účasti v Attinghamské škole v roce 1967. Po mně pak následovala dlouhá řada našich historiků umění, architektů a muzejních pracovníků, kteří navštívili National Trust Summer School. Jaký význam to pro nás mělo v době totalitního režimu (do 1989), sotva pochopí naše mladší generace, pro kterou se – chvála Bohu – cesty do zahraničí staly samozřejmostí. Málokdo ten význam chápal tak jako Helen Lowenthal. Jsem proto ráda, že jsme jí za její pochopení a obětavou pomoc mohli společně poděkovat u příležitosti jejích osmdesátých narozenin, které jsme v září 1984 oslavili v Praze. Budeme vždy na ni a na sira George Trevelyana vzpomínat s láskou a vděčností.

Translation of article on page 239